

[Van Uffelen 1992]

Uffelen, Herbert Van: 'Nieuwe perspectieven voor de Keulse Neerlandistiek.' In: *Ons erfdeel*, jg. 35, nr. 3, 1992, p. 463-464.

in over bepaalde dingen strakke die hij merkwaardig vindt. Een compliment overigens aan de lector die in zo'n geval de telefoon pakt en de vertaler opbelt.

Anderzijds - en dat is een punt waarmee andere collega's bijna nooit te maken krijgen - behoudt een Nederlandstalige auteur zich in de regel het recht voor de vertaling zelf te controleren. Dat kan zeer waardevolle suggesties opleveren, maar ook tot stilistische verbeteringsvoorstellen leiden die vaak goed gemeend, maar niet erg zinvol zijn. Het werk van de vertaler wordt onder dergelijke omstandigheden een tocht tussen Scylla en Charybdis: Aan de ene kant moet hij voortdurend letten op een zo groot mogelijke equivalentie in lexicon, stijl, idioom enz. en aan de andere kant moet hij zich steeds afvragen of zijn vertaling Duits genoeg is in de ogen van de (Duitse) lector, en Nederlands genoeg naar mening van de (Nederlandstalige) auteur. Een dergelijke gewaagde tocht kan de geest bevlugelen maar ook verlammen. En de omgang met het talenpaar Duits-Nederlands is toch al moeilijk genoeg omdat er heel wat taalimmanente problemen zijn. Zo leidt de nauwe verwantschap tussen beide talen bijvoorbeeld tot een enorm interferentierisico (op lexicaal gebied). Overal dreigt men verstrikt te raken in de voetangels van vrijwel gelijkkluidende woorden die een volledig andere betekenis hebben. Bovendien verschilt de Duitse syntaxis theoretisch gezien niet zoveel van de Nederlandse, zodat men al gauw geneigd is min of meer dezelfde woordvolgorde aan te houden. Ook dit is bedriegelijk omdat een dergelijke vertaling in de meeste gevallen verre van optimaal is. Een ander probleem dat de meesten onder u wellicht kennen, is het grote aantal diminutieven in Nederlandse teksten. Morfologisch gezien zouden deze diminutieven in de meeste gevallen ook in het

verkleinwoord, voor een persoonlijke sfeer. Een Duitse tekst met dezelfde verkleinwoorden krijgt iets lachwekkends, iets ridicuuls. Dit fenomeen houdt nauw verband met het verschijnsel dat ik na jarenlange ervaring met dit talenpaar als translatorisch probleem nummer één beschouw, namelijk het verschil in stijlniveau. Wat in het Nederlands als normale, verzorgde taal wordt beschouwd, klinkt in het Duits al gauw te alledaags, en wat in het Nederlands als omgangstaal geldt, ligt in het Duits, stilistisch gezien, nog een trapje lager. Toch zou het onjuist zijn te beweren dat iedere Nederlandse tekst in het Duits een hoger stijlniveau moet krijgen. Zo eenvoudig is het transferproces van de ene taal naar de andere niet. Vertalen is veel complexer en oefent waarschijnlijk derhalve zo'n grote bekoring uit.

Mijn dagelijkse worsteling met al deze grote en kleine vertaalproblemen wordt heden bekroond met de Martinus Nijhoff Prijs. Dit is voor mij niet alleen een grote eer, maar ook een aanmoediging om in de toekomst dit mooie, moeilijke werk te blijven doen. De toekenning van deze prijs heeft echter nog een ander belangrijk effect. De Nederlandstalige literatuur komt even in het middelpunt van de belangstelling te staan, en wel op een moment dat zeer gunstig genoemd mag worden. Ten eerste is er op het ogenblik sprake van een ongekend succes van een Nederlands boek in Duitse vertaling. Laten we hopen dat in het kielzog van dit succes ook de werken van andere Nederlandstalige auteurs de nieuwsgierigheid van de Duitse lezer zullen wekken zodat de Frankfurter Buchmesse in 1993 - het jaar waarin de Nederlandse literatuur centraal komt te staan - blijvend effect zal sorteren.

Ten tweede is het algemene klimaat bij de Duitse uitgeverijen op het moment bijzonder gunstig. Dit kunnen we zien aan het aantal

nen doorbreken. In ieder geval geldt dat zeker nu voor Duitsland. Ik ben ervan overtuigd dat de toekenning van de Martinus Nijhoff Prijs daar ook toe bijdraagt.

Helga van Beuningen

Nieuwe perspectieven voor de Keulse Neerlandistiek

In Duitsland studeren zo'n 2200 studenten Nederlands aan de universiteit, leren op de middelbare school ca. 4000 scholieren de taal van hun burens in het westen en volgen bijna 12 000 volwassenen cursussen Nederlands op de volkshogeschool. (1) De belangstelling voor het Nederlands in Duitsland heeft een lange traditie en groeit vooral in de grensstreek gestaag. Een belangrijke oorzaak voor dit fenomeen is het feit, dat Nederland en Vlaanderen samen de grootste handelspartner van Duitsland vormen. Het is dus geen toeval, dat handel en industrie in Duitsland, zoals uit een recent onderzoek blijkt, niet alleen grote behoefte hebben aan medewerkers met kennis van het Engels en het Frans maar ook aan mensen met kennis van het Nederlands. (2) In de Duitse ondernemingen bestaat er vaak meer behoefte aan Nederlands dan aan Spaans, Italiaans of Russisch. Toch speelde tot op de dag van vandaag de rol van het Nederlands in de bedrijven voor het universitaire curriculum Nederlands zo goed als geen rol. Alhoewel in Duitsland in het verleden in het kader van de herstructurering en de heroriëntering van „bedreigde” vakken als Frans, Spaans en Italiaans speciale studierichtingen ontwikkeld werden, waarin de studenten een meer interdisciplinaire en eerder op de praktijk van handel en industrie georiënteerde opleiding kunnen volgen, bleef het onderwijs Nederlands tot nu toe een puur filologische opleiding in de klassieke

NEDERLANDSE TAAL- EN CULTUURPOLITIEK

zin van het woord. Naast de gebruikelijke cursussen taalverving en „kennis van land en volk” die de opleiding Nederlands in het buitenland kenmerken, worden er nog steeds bijna uitsluitend cursussen in de literatuur- en taalwetenschap aangeboden, die met uitzondering van de cursussen in het kader van de lerarenopleiding niet direct gericht zijn op de feitelijke werkzaamheden van neerlandici in het buitenland.

De instituten Nederlands hebben, ondanks de forse personele uitbreiding die aan de universiteiten van Berlijn, Keulen, Münster en Oldenburg in de laatste jaren plaatsvond, nog steeds een relatief kleine staf. Zo werd b.v. het onderwijs aan de universiteit van Keulen, waar sinds bijna zeventig jaar ononderbroken Nederlands onderwezen wordt en nu ca. 400 studenten Nederlands studeren, tot voor kort verzorgd door één hoogleraar en één lector. (3) Een vakgroep Nederlands in het buitenland kan dus niet even makkelijk als b.v. de romanisten een nieuwe, bredere studierichting realiseren. Toch moet er nodig iets gebeuren. Ook al is het niet zo lang geleden, dat men kon zeggen, dat er geen werkeloze neerlandicus met een Duits diploma in Duitsland bestond - een situatie waarvan anglisten, germanisten en romanisten al sinds lang alleen maar konden dromen - nu is dat niet meer waar. Bovendien blijft ondanks de relatief slechte toekomstperspectieven voor filolo-

gen juist bij Nederlands het aantal hoofd- en bijvakstudenten stijgen. Het curriculum Nederlands in Duitsland moet dus aangepast worden.

In Keulen heeft men de benoeming van Priv. Doz. Dr. A. Berteloot tot „Hochschuldozent” aan het Instituut voor Nederlandse filologie te baat genomen om de eerste stappen in deze richting te zetten. Tijdens een Nederlands feest op 6 november 1991 ter gelegenheid van het nieuwe docentschap, dat tot stand kwam met steun van de Nederlandse Taalunie, presenteerde de directeur, Prof. dr. H.W.J. Vekeman, een concept voor een meer op de huidige perspectieven van buitenlandse neerlandici gericht curriculum Nederlands. De klassieke filologische en culturele vorming blijft natuurlijk de basis van de hele opleiding, maar daarnaast zou er een nieuw zwaartepunt moeten komen. Een nieuw studiepakket dus dat het mogelijk zou moeten maken, dat Keulse studenten zich tijdens hun studie Nederlands ook bezig houden met communicatiewetenschappen, organisatiekunde, marktmechanismen, informatieverwerking en technieken voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Hoopgevend is in dit verband het feit, dat een en ander waarschijnlijk heel snel verwezenlijkt zal kunnen worden. Tenslotte bestaan er binnen een universiteit als die van Keulen genoeg faciliteiten om bepaalde onderdelen van een dergelijk programma meteen

in te vullen. Het gaat dus in de eerste plaats om een aanpassing van het curriculum. Bepaalde facetten van het op te richten nieuwe zwaartepunt vereisen echter ook specialisten uit Nederland en Vlaanderen. Niet alleen om die te kunnen aantrekken, zijn er bijkomende financiële middelen nodig. Er is ook nog de bedrijfspraktische component van een meer op handel en industrie gerichte studierichting. Voor de definitieve verwezenlijking van een nieuw curriculum Nederlands is men dus aangewezen op een intensievere samenwerking met Nederlandse en Vlaamse universiteiten en zal men ook beroep moeten doen op middelen van derden, m.n. middelen van Europese instellingen en van handel en industrie.

Herbert van Uffelen

Noten:

- (1) Zie hiervoor o.a. H. BEELEN, *De positie van het Nederlands in Duitsland*, in *Neerlandia*, jaargang 95, nr. 4, oktober 1991, pp. 136-138.
- (2) Arbeitsgruppe für empirische Bildungsforschung. Zie hiervoor *Kölner Stadtanzeiger*, nr. 247, 23 oktober 1991.
- (3) Zie hiervoor, H. VAN UFFELLEN, *Die Geschichte des Institutes für Niederländische Philologie der Universität zu Köln*, Juni Verlag, Mönchengladbach, 1991.

Het buitenland en wij

Ons Nederlands is lelijk en het zal van de aardbodem verdwijnen. Dat staat nu onomstotelijk vast, want een Amerikaanse journalist heeft het geschreven in *US News & World Report* (27 januari